

Apjir/ e-ISSN: 2602-2893

Cilt: 5, Sayı: 3, 2021, ss. 529-553/ Volume: 5, Issue: 3, 2021, pp. 529-553

Journal homepage: <https://apjir.com/>

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

SOSYAL MEDYANIN GENÇLERİN DÜŞÜNCE VE DEĞERLERİNE ETKİSİ

Sami ŞENER

Prof. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

KTO Karatay University, Department of Sociology

Samis843@gmail.com

orcid.org/0000-0002-0066-9105

<https://ror.org/054341q84>

Beyza Nur YİĞİT

KTO Karatay University, Department of Sociology

Beyza19.42@gmail.com

orcid.org/0000-0002-8602-2416

Öz

Teknoloji toplumu olduğumuzdan beri hayatımıza giren sosyal medya özellikle gençlerin ilgi odağı olmayı başarmıştır. Sosyal medyanın gücü göz ardı edilemez durumdadır, bu yüzden sosyal medyanın fonksiyonları ve nasıl olması gerektiği önem arz etmektedir. Bu çalışma ile ergenlerin sosyal medya kullanmalarıyla birlikte gündelik hayatlarına nasıl etki ettiği, düşünce ve değerlerinde nasıl değişimler olduğunu tespit etmek hedeflenmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, günümüz zaman dilimi içerisinde, Konya ili Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerindeki 14-20 yaş arası fertler ve bu kişilerin anneleri oluşturmaktadır. 14-20 yaş arası gençler ve anneleriyle yapılacak mülakat ile görüşleri alınıp değerlendirildikten sonra bir sonuca varılacaktır. Anneler ile yapılan görüşmede gençlerin sosyal medyadan olumsuz etkilendikleri, gençlerin düşünce ve değerler sistemi sosyal medyada geçirdikleri zamana göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Düşünce, Değerler, Gençler

THE EFFECT OF SOCIAL MEDIA ON THE THOUGHTS AND VALUES OF YOUNG PEOPLE

Abstract:

Social media, which has entered our lives since we became a technology society, has managed to become the center of attention, especially of young people. The power of social media cannot be ignored, so the functions of social media and how it should be are important. The aim of this study is to determine how adolescents affect their daily lives with the use of social media, and how there are changes in their thoughts and values. Qualitative research method was used in the research. The universe of the research is composed of members between the ages of 14 and 20 and their mothers in the districts of Meram, Seljuks and Karatay in Konya province in today's time period. An interview with young people aged 14-20 and their mothers will be

Geliş Tarihi: 25.10.2021

Doi: <https://doi.org/10.52115/apjir.979579>

Kabul Tarihi: 20.11.2021

concluded after their opinions are received and evaluated. In the interview with the mothers, it was concluded that the young people were negatively affected by the social media, and the thought and value system of the young people differed according to the time they spent in the social media.

Keywords: Social media, Thought, Values, Young People

Atıf / Cite as: Şener, Sami-Yiğit, Beyza Nur. "Sosyal Medyanın Gençlerin Düşünce ve Değerlerine Etkisi": *Apjir* 5/3 (Aralık 2021), 529-553.

1. Giriş

Teknolojinin gelişmesi ile teknoloji toplumu meydana gelmiştir. Teknoloji toplumu özelliğinden beri sosyal medya toplumların hayatına girmiş ve gün geçtikçe etkisini büyütüştür. Özellikle de gençlerin ilgi odağı olmuştur. Gençler zamanlarının çoğunu sosyal medya içinde geçirmeye başlamış olmasından dolayı sosyal medyanın etkisi artmıştır. Sosyal medyanın her ne kadar bilgi almak, yeni arkadaşlıklar edinin sosyalleşmek, eğitim gibi fonksiyonları olsa da olumsuz örnek olarak, gençlerin düşünce ve değer yapılarını değiştirebilecek fonksiyonları da vardır. Özellikle de okul çağında olan ergenlerin, zamanlarının büyük bir kısmını sosyal ağlar içerisinde geçirmesinin büyük ölçüde zararlı etkileri vardır. Günlerinin çoğunu burada geçiren ergenlerin düşünce yapılarının yeni oluştuğunu, düşünce ve değer yapıları da bununla bu ortamdan tabii olarak menfi olarak etkilenecektir. Zamanlarının çoğunu bu ağlarda geçiren ergenlerin düşünce ve davranışlarının ne düzeyde etkilendiği sorusu akıllara gelmektedir. Günümüzde oldukça yaygınlaşan sosyal medya, eğitimden eğlenceye platformlarına kadar yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bu durum da sosyal medyayı kullanımını mecburi hale getirmektedir. Sosyal medya kullanım yaşının oldukça düşmesi ile, kullanıcıların özellikle ergenlerin karşısına çıkan içeriklerden etkilenmeleri, düşünce ve değer yapılarının farklılık göstermesi kaçınılmaz olmaktadır. Gerek ailelerine gerekse çevresine karşı tutumlarını da büyük ölçüde sosyal medyada karşılaştığı, maruz kaldığı içerikler belirlemektedir. Sosyal medyanın bilinçsiz bir şekilde kullanılmasının sonucunda değerler de ciddi oranda etkilenmektedir. Değerlerimiz, fertler arasındaki ortak kurallar olarak kabul edilen yaşama anlayışı ve felsefesidir. Değerlerin zedelenmesi, bireyler arasındaki münasebetlerin aksamaması, toplumdaki kuralların bozulması, toplumun artık eskisine göre daha sağlıklı hareket etmesine sebebiyet verecektir. Bir şirketteki kuralların yavaş yavaş bozulması halinde, o şirketteki çalışanların disipline edilmesi konusunda ciddi oranda meseleler yaşanması ile şirketin zarar görmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu örneği Toplumun değerleriyle olan ilişkilerinin değişmesi konusu ile bağdaştırabiliriz. Değerler; toplum içi yaşayışı organize edici rolünden dolayı fertler ve onların bir araya gelerek oluşturdukları toplumlar için büyük önem arz etmektedir (Özensel, 2003). Bu kurallar, 12 toplum içinde yazılı olmayan; gelenek, adet, değer diye adlandırılan unsurlardır. Her fert kendisinden önceki gelen kuralları yani değerleri yaşatarak kendisinden sonraki gelecek nesillere aktarmak zorundadır. Zincir arasında kopukluk olduğu zaman gelecek zincirleri de yani nesilleri de etkileyecektir. Günümüzde gençlerin düşünce ve değerler yapısının bozulması, geleceğimizi menfi olarak ciddi oranda etkileyecektir. Fertlerin toplumun

içindeki hareketlerinden konuşma üslubuna kadar olan davranışların doğruluğu, benimsenmiş olduğu değerlere göre şekillenmektedir. Sosyal medyanın içinde büyüyen çocukların düşünce ve değerlerinin de sosyal medyaya göre şekillenmesi kaçınılmaz olacaktır. Değerler sabit olmayınca, değişim ve gelişim içerisindedir. Bunlar göz önüne alındığı zaman ergenlerin zamanlarının çoğunu geçirdiği sosyal medyada farklı değer ve düşüncelere sahip kullanıcılara özenmeleri ve onların düşünce yapısına, değerlerine geçiş yapmaları tabiidir. Günümüz insanlarının çoğu zaman hayatlarını, yediklerini, düşünce ve duygularını paylaştıkları ağdır sosyal medya. Düşünce yapıları henüz oturmamışken ve değerlerine tam bağlanmamışken, farklı kültürlere, örf ve adete bağlı kullanıcıların ve içeriklerin karşısına çıkması, gençlerimizin düşünce ve değer yapısının değişmesine imkan sağlayacaktır. Üstelik bir arayış içerisindeyken karşısına doğruluğu ispat edilmemiş bilgilerin çıkması, gençleri peşinden sürükleyecek ve bu bilgilere ikna edecektir. Günümüze baktığımızda gençlerde batıya özenme söz konusudur. Batı'nın hayat tarzını hayatlarına geçirmeye çalışırken, Batı'nın sadece hayat tarzı değil, yemek yemesinden düşünce yapısına kadar kendi hayatlarına örnek almaya çalışmaktadırlar. Bu durum da kendi benliklerini kaybetmeye ve kültürde farklılaşmaya sebebiyet vermektedir. Medya ve Batılı bilgi sistemleri, Batı'yı medeni gösterdiklerinden dolayı gençlerimiz de medeniyetin peşine gitme çalışmaktadır. Bu durumda, akıllara "medeniyet nedir?" sorusu gelmektedir. Keza Batı'nın tarihine baktığımızda medeniyet kavramının insani ve ahlaki boyutta olmadığını rahatlıkla görürüz. Bir ülkenin teknolojisi, iktisadi gücü ve yaşam tarzı, o ülkenin medeni olduğunu göstermez. Tek yanlı ve iktisadi boyutlu bilgilendirme da sosyal medyanın yanıltıcı ve doğruluktan uzak olduğunu göstermektedir. Günümüzde gençler çok sayıda sosyal ağların kullanılması sonucunda, farklı görüş ve değerlerin etkisi altına girmektedir. 13 Yeni medya olan sosyal medya üzerine araştırmalar yapan İspanyol sosyolog ve radikal teorisyen Manuel Castells, bilgi teknolojilerinin toplumsal hayatı değiştirdiğini savunmaktadır. Castells'e göre, postmodern toplumun tanımlayıcı karakteristikleri bilgi teknolojisi, internet ve hepimizi kuşatan bilişim toplumudur. Castells'e göre toplumsal yapı çökecek ve yeni kimlik kayıpları yaşanacaktır. Sosyal ağların da yaygınlaşması ve kullanım yaşının düşmesiyle birlikte kimlik kayıplarının meydana çıkması kaçınılmaz olur (Slattery, 2003) Gençlerin sosyal medyada karşılaştığı bilgi ve konu içerikleri düşünce yapılarını etkilemekte ve bunun beraberinde değerler sistemi de değişmeye uğratılmaktadır. "Chicago Okulunun en önemli teorisyenlerinden biri olan Robert Park'a göre en önemli mesele, sosyal ve politik alanda var olan kitlelerin nasıl kontrol edileceğidir. Park, 20. yüzyılın yeni şehir toplumlarında sosyal kontrol aracı olarak kitle iletişim araçlarının önemi üzerinde durmaktadır. 21. Yüzyılda ise kitle iletişim araçları, yerini sosyal ağlara bırakmıştır. Birçok araştırmacı da günümüz toplumunu "ağ toplumu" olarak nitelendirmektedir" (Çalışkan ve Mencik, 2015: 16.) Sosyal ağlar günümüzde bu kadar büyük yer kaplıyorsa, bunun olumlu ve olumsuz etkileri de kaçınılmaz olacaktır. Gençler sosyalizasyon süreci içindeyken, sosyal medyadan gördükleri, öğrendikleri kendi duygu dünyalarına ciddi oranda etki etmektedir. Sosyal medya araçlarının yapısal özelliği olarak etkileşimlere açık

olması, yönlendirici, kışkırtılabilir ve amacından saptırabilir olması göz önüne alındığında; gençlerin benliklerinin, düşünce ve değer yapılarının oluşum sürecinin sosyal medya içinde gerçekleşmesi oldukça önemli ve tehlikelidir. Özellikle gençlerin karşısına çok yönlü ve zararlı nitelikteki içeriklerin çıktığını düşünürsek, gençlerin düşünce ve değerler sistemini doğrudan etkileyecek ve bunun sonucu kültürel bozukluğa kadar gidecektir. Günümüzde gençlerin Batı hayat tarzına özenmesi, buna örnek olarak verilebilir. Gençlerin Batı'ya özendiği takdirde kendi kültürümüzü, dini, milli, ahlaki tutumlarımızı kaybedip, kültür farklılaşması yaşanması kaçınılmaz olacaktır. 14 Anthony Giddens moderniteyi bir “cehennem kamyonu” olarak tanımlar. Giddens, biz insanların bir ölçüde birlikte sürebileceğimiz, ancak aynı zamanda kontrolümüzden çıkmış ve kendi yolunda giden bir güç makinesi olarak görür. Bazen güvenli bir yolda gibi görünürken, bazen de önceden göremeyeceğimiz yollara sapar. Bu yolculuk çoğu kez neşeli olabilir. Ancak bu yolculuğun hızı ve güzergahı asla kontrol edilemez. Sosyal medyayı da Giddens'ın aynı ifadeyle açıkladığını görüyoruz: Eğlenceli zamanlar geçirdiğimiz bir platform olsa da sonunun nereye gideceğini kimse bilemez. Sosyal medya hesapları ne kadar güvenilir gözükse de bilgilerimizin gizliliği söz konusu olsa da iç dünyasında tamamen bu güveni yok etmiş bir düzen vardır. Giddens'a göre “modernliğin süreksizlikleri modernliğin son aşamasının bir parçasıdır”. Bu süreksizliklerin sebebi ise değişim hızı yani teknoloji etkileridir. Bütün bu gelişmeler insanlığa çok hoş gelmiş, fırsatlar sağlamıştır. Fakat bu modernliğin karanlık bir yönü de çıkmıştır. Güvenliğe karşı tehlike ve güvene karşı risk doğmuştur. Örneğin sosyal medyanın eğlenceli, bilgi edindiğimiz bir yer olması fakat buna karşılık da bilgilerimizin çalınma ihtimalinin bulunması. Gençlerin düşünce ve değer yapılarının değişmesi sonucu, kültürel farklılıkların doğması bu tür farklılaşmalara bir örnektir. Giddens'ın modernite teorisinde de olduğu gibi sosyal medyanın iyi yanlarının yanında uzun vadeli kötü yanları da vardır. İyi yanlarının yanında haberleşmek de vardır. Fakat bu haberleşmenin, sosyal medyanın içinde bulunan bilgilerin doğruluk düzeyi de ayrı bir araştırma konusu olmalıdır. Burada konu, sosyal medyanın içinde doğru içeriklerinin olmasına da imkan sağlamaktır. İçerisinde yanlış bilgileri de barındıran sosyal ağların, gençlerin kullanmasının ne kadar doğru olduğu bir tartışma konusudur. Geleceğimizi emanet ettiğimiz gençlerin doğruluğundan şüphe ettiğimiz sosyal medyanın içine kendilerini kaptırması, ister istemez onların düşünce yapılarını da etkileyecektir. Gençlerin çevrelerini keşfetmeleri, yeni arkadaşlıklar edinmeleri için sosyal medyanın gerekli olduğunu savunan görüşler de vardır. Sosyal medya kontrollü kullanıldığı zaman, sosyal medya bağımlılığına gidilmediği takdirde faydalı olabilecek bir iletişim sistemidir. Fakat günümüzde çoğu gencin sosyal medyada rol model aldığı, özendiği problemleri ve aykırı örnekler de mevcuttur. Bu durum da gençlerin düşünce yapılarının özendiği kişilere benzemesine sebep olmaktadır. Aynı zamanda sosyal medyayı kontrol dışı kullandıkları zaman, ailesi ile bağları olumsuz etkilenmekte ve sorumluluklarından kaçtıkları görülmektedir. 15 Düşünce ve değerler sistemi her ne kadar fertleri etkilese de, fertlerden sonra gelecek nesli de etkilemektedir. Bu durum karşısında kültürel farklılaşmaların meydana gelmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Gençlerin düşünce ve değerler sistemiyle kültürleri arasında ciddi ve önemli bir münasebet var. Düşünce ve değerler sisteminin değişmesi üzerinde kültüre bağlılıkları azalacak ve gelecek nesiller için eskiden sahip olunan kültür kalmayacaktır. Aslında sosyal medyanın yanlış ve bilinçsiz kullanımının sonuçları, sadece fertler üzerinde değil; gelecek nesil üzerinde de etkili olacaktır. Gençlerin sosyal medyadan edindikleri yanlış bilgiler, kurdukları yanlış arkadaşlıklar değerler sistemini zedelemektedir. Sosyal medyanın gençler üzerinde düşünce ve değerler sisteminin sosyal medyadan ne derece etkilendiğini bu çalışmada görmüş olacağız. Bu çalışma ile 14-20 yaş arası bireylerin sosyal medyanın etkisi ile birlikte düşünce ve değerlerinin ne düzeyde değiştiğini ve annelerinin çocukları üzerindeki gözlemlerini değerlendirip, sosyal medyanın, gençlerin düşünce ve değerler yapısını etkileyip etkilemediğini tespit etmeyi hedeflemektedir

2.Sosyal Medya ve Fonksiyonları

Teknolojinin gelişmesi ile hayatımıza hızlıca giren sosyal medyanın birçok işlevi vardır. "1850'lere doğru telgraf, 1850-1880 arasında telefon, 1900'lere doğru elektromanyetik dalgalarla iletim, 1920-30 arası radyo, 1950-60 arası televizyon ve 1970'lerle birlikte telekomünikasyon ve bilgisayar teknolojilerinin birleşmesinden doğan yeni medyalar, yaşadığımız dünyanın çehresini değiştirmiştir. 2000"li yıllar iletişim teknolojilerinin küresel kullanım imkanlarının arttığı, bilginin en önemli değer haline geldiği yıllar olmuştur "(Binatlı, 2011: 13). Yeni medyanın oluşmasıyla birlikte sosyal medya da hayatımızda yerini almıştır. Günümüzde internetin de yaygınlaşması ile sosyal medya hemen hemen her yaş aralığında kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal medyanın bu yaş aralıklarına bağlı fonksiyonları da vardır. Gençlerin özellikle sosyal medya kullanma amacı eğlence, eğitim, haberleşme ve sosyal çevre edinmektir. Sosyal medyanın bu kadar yaygınlaşmasıyla birlikte, hemen hemen herkesin hayatında önemli bir yer tutmuştur. Sosyal medya insanlarla iletişimi kolaylaştıran, sosyalleştiren, bilgi akışının kolay sağlanmasını sağlayan ortamı oluşturmaktadır. Ama, burada kültürün önemi özel bir yer tutmaktadır. Kültür dışı iletişim, her zaman faydalı etki yapmamaktadır. Her yaş aralığından, her statüye sahip fertlerin kullanmış olduğu sosyal medya günümüzde hızla yaygınlaşmaktadır. Sosyal medyanın özellikleri aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır (Zafarmand, 2010: 10):

- ⊖ Açıklık: Sosyal medya servislerinin çoğu katılım ve geri bildirim açıktır. Yorum yapma, oy verme, bilgi akışını paylaşmaya özendirilmektedir.
- ⊖ Katılım: Sosyal medya, içinde olmak isteyen herkesi davet etmekte, izleyici, dinleyici ve medya arasındaki uzaklığı ortadan kaldırmaktadır.
- ⊖ Karşılıklı Konuşma: İki yönlü bir etkileşim ortamı sağlamaktadır. Yorumlama ve geri besleme içerdiği için iki yönlü iletişim sağlamaktadır.
- ⊖ Topluluk: Sosyal medya içinde aynı ilgi alanına sahip fertler topluluk oluşturup birbirleriyle iletişim halindedir. İlgi alanları, konuşmaları vb. içerikleri paylaşmaktadır.
- 17 ⊖ Medyada İçerik Oluşturma: Sosyal medyada içerik oluşturmak sadece gazeteci, kamu organizasyonlarıyla sınırlı kalmamakta, sosyal medyayla ilgilenen herkesin paylaşım ve içerik paylaşmasıdır.
- ⊖ Bağlantısallık: sosyal medya diğer sitelerle bağını korumakta ve böylece daha fazla kitleye ulaşmaktadır.
- ⊖

Yeni Etkileyenler Tabakası Oluşturma: Sosyal medya kullanıcıları geleneksel gazetecilerle eş değer görülmekte hatta bazen onlardan daha güvenilir ve dürüst görülmektedir. Bu durumda sosyal medya kullanıcıları fertleri etkileme konusunda yeni bir tabaka oluşmasını sağlamıştır. Facebook, Twitter, Foursquare, Instagram, Youtube, bloglar, Google+, Pinterest, Tiktok günümüzde ön plana çıkan ve çoğunluk tarafından tercih edilen sosyal paylaşım ağlarıdır. Gençler daha çok Twitter, Instagram, Tiktok, Youtube gibi sosyal ağları tercih etmektedir. Bu sosyal ağların gençler üzerinde olumlu etkilerinden daha çok olumsuz etkileri mevcuttur. Twitter, gençlerin gündemi takip edip haberdar oldukları, görüşlerini paylaştıkları, birbirlerinin görüşlerinden yararlandıkları bir sosyal ağ platformudur. Instagram, fotoğraf paylaşma platformudur. Kullanıcılar yakınlarıyla ve kendileriyle fotoğraf paylaşmakta ve diğer kullanıcılara bu fotoğrafları sergilemektedir. Tiktok, özellikle gençlerin tercih ettiği, video paylaşımı yaptıkları bir platformdur. Ülke içi ya da yurt dışındaki kullanıcıların paylaştıkları videoların benzerlerini çekip paylaştıkları platformdur. Youtube ise her yaş kullanıcının en sık kullandığı sosyal ağ platformudur. Youtube sadece sosyal medyayı değil, geleneksel medyayı da etkilediği görülmektedir. Dizi, film, müzik, eğlence, bilgi paylaşımı ve daha birçok alana sahiptir. Bu sebeple her yaş aralığındaki fertlerin kullanması durumu mevcuttur. Bu sosyal ağların faydalı yönlerinin olduğu gibi, zararlı yönleri de bir hayli fazladır. En başta güven meselesi önemlidir. Bu sosyal ağlar ne kadar güvenli sorusu akıllara gelmektedir. 18 Sosyal ağların faydalı ve zararlı yönlerini tek tek ele alacak olursak, Twitter'da gençlerin yeni bilgiler edinmesinin yanında kendilerini daha özgür ifade etmeleri ve gündemi takip etmeleri faydalı yönleri arasında sayılmaktadır. Zararlı yönlerine gelecek olursak en başta güvenilirlik olgusu karşımıza çıkmaktadır. Twitter'da edindikleri bilgilerin doğru olmaması durumunda gençlerde yanlış algı yaratacak olması ve düşüncelerinin de yanlışla kayması kaçınılmaz olur. Instagram örneğinde ise gençlerin sosyal çevresinin gelişmesi, yeni arkadaşlıklar edinmesi ve arkadaşlarıyla rahatlıkla iletişim halinde olması faydalı yönlerindedir. Fakat gençlerin yeni edineceği arkadaşlıkların ve çevresindeki insanların güvenilirliği yine akıllarda soru işareti bırakmaktadır. Aynı zamanda paylaşılan fotoğrafların içeriğinin de bilinmemesi halinde, birçok dolandırıcılığın önü açılmaktadır. Gençlerin iyi niyetlerinden faydalanıp onların merhamet duygusunu sömürdükleri takdirde gelecek nesillere merhametsizliği aşılamış olurlar. Bu açıdan baktığımızda gençlerin maruz kaldığı içeriklerden sadece gençlerin değil, o toplumun ve gelecekteki toplumun etkilenmesi göz ardı edilemez durumdadır. Bir diğer örnek ise Tiktokdur. Bu sosyal ağ sitesinde gençlerin birbirlerine özenerek çektiği videolar gündeme gelmektedir. Yine karşılına ne tür içerik ve kullanıcıların çıktığı belli olmayan bu sosyal ağ sitesinde gençlerin duygularını, düşüncelerini etkilemektedir. Düşünce yapıları ile değerler sistemi ayrılmaz bir bütündür. Düşünce yapıları değiştiği takdirde değerler sisteminde de değişimler meydana gelecektir. Youtube örneğinde ise karşılına çıkan videoların güvenilirliği ve dürüstlüğü sorgulanmalıdır. Burada ebeveynlere de oldukça fazla sorumluluk düşmektedir. Çocuklarının ne tür videolara maruz kaldıklarını takip edip onları gerektiğinde uyarmak ebeveynlerinin

sorumluluğudur. Günümüzde gençler Youtube’da kendilerine bir rol model edinmekte ve onun gibi olmaya çalışmaktadır. Bu rol modelleri bazı zamanlarda yabancı kişiler de olmaktadır. Yabancı hayatlara özendiği takdirde düşünce ve değerler sistemi değişip etkilenecek ve bunun sonucunda ise kültür yapısındaki değişimleri başlayacaktır. Batı yaşam tarzına özenme durumu meydana gelmektedir. Bu sosyal ağlarda takip ettiği kişilerin gerçek hayatlarını yansıtmaması, onların sadece mutlu oldukları, sorunsuz bir dünyayı yansıtması, gençlerin kendi hayatlarını sorgulamaya itmektir. Bunun sonucunda aile bağlarında zayıflık, arkadaş çevresinde değişiklikler olmaktadır. Kimlik arayışındaki bu gençlerin sosyal medyada fazla zaman geçirmesi ile, sosyal medyada kendilerine bir yaşam alanı oluşturmaya ve yeni kimliklerini bu sahte 19 dünyada edinmektedirler. Düşünce ve değerler sistemi de bu sahte hayata göre şekillenmekte ve değişmektedir. Bu konuda akıllara iki soru gelmektedir; sosyal medyada gördüğümüz her kullanıcı gerçekten dürüst, her bilgi güvenilir ve doğru mu? Doğruluğu ve dürüstlüğü kesin olmayan bu sosyal ağlarda gençlerin kendilerine bir yaşam alanı oluşturması ne kadar sağlıklı olur? Baudrillard iletişim ve enformasyon araçlarının görevini geçiği üretmek olarak nitelendirmektedir (Baudrillard, 2015: 69). Günümüz sosyal medyasına baktığımızda onun nitelendirdiği görevlerini yerine getirip getirmediği büyük bir soru işaretidir. Sosyal medya gerçeklikten uzak, hayali bir hayat alanıdır. Gençlerin sosyal medyaya sığınmalarının asıl sebeplerinden birisi de budur. Kendilerine istedikleri hayal ettikleri ortamı yaratmak, bu yarattıkları ortama istediklerini almaktır. Sosyal medyada takip ettikleri kullanıcılar gerçekleri yansıtıyor olsaydı gençlerin rol model edindikleri fertler sosyal ağ sitesi içinde olmaz, gerçek dünyamızdaki fertler arasından olurdu. Sosyal medya içinde yer alan fertler; kusurlardan yoksun, adeta kusurlarından sıyrılıp sosyal medyanın içine girmişlerdir. “Bu kusursuzluk Baudrillard’ın düşüncesinde hiper-gerçeklikler olarak ifade edilir. Gerçekliğin kusurluluğundan yoksun olması olarak ifade edilmektedir. Baudrillard’a göre gerçeklik kusurludur fakat hiper-gerçeklik kusursuzluktur. Baudrillard’ın düşünce yapısına göre sosyal medya kusurlardan yoksundur; o halde sosyal medya hiper-gerçekliktir” (Metin ve Karakaya, 2017: 117) Gerçeklikten uzak olan sosyal medya güvenilirliğini ve dürüstlüğü yitirmiş demektir. Gençlerin gerçeklikten uzak, güvensiz ortamda günlerinin yarısını harcamaları onların düşünce ve değerler sisteminin etkilenmesine sebep olmaktadır. Medyanın yaygın hale gelmesiyle birlikte fertler toplumsal hayatı sosyal ağlar ile algılamaya başlamış ve böylece bu ağlara bağımlı hale gelmiştir. Modern dünyada pek çok insan yaşamını medya aracılığıyla algılamaktadır. Gelişen dünya ile sosyal hayatta medyanın etkinliği artmakta ve daha fazla insan sosyal medyaya bağımlı hale gelmektedir. Medyanın, haber ve bilgi verme, sosyalleşme, eğitim, eğlence, kültürel değerlerin korunması, denetim/eleştiri ve kamuoyu oluşturma ve tanıtım gibi başlıca işlevleri vardır. Sosyal medyanın işlevleri, birbirlerinden farklılaşarak ayrılmaktadır.

2.1. Eğitim Fonksiyonu

Sosyolojik bakış açısıyla baktığımızda eğitim, toplumda varlıklarını sürdüren fertlerin yetiştirilmesini amaçlayan bir sistemdir. Eğitim, fertlerde bebekken başlayan ve hayatlarını bitirene kadar devam eden bir sistemdir. Öğrendiğimiz en ufak bilgi bile, fertler için eğitimidir. Eğitimsiz toplum sağlığını koruyamaz ve devamını getiremez. Fertlerin asıl ihtiyaçları olan eğitim, gençlik çağlarından başlamaktadır. Eğitim sadece okulda değil, aile içinde, arkadaş ortamında hatta sosyal medyada bile görülmektedir. Sosyal medya sağlıklı ve bilinçli kullanıldığı takdirde gençlerin eğitim hayatlarını olumlu etkilemektedir. Fakat bilinçli kullanımı aştığı, bir bağımlılık haline geldiğinde; eğitim hayatlarını olumsuz etkilemesi durumu doğar. Medya kişiliğin oluşmasına, düşüncenin gelişmesine yardımcı olur. Özellikle de gençlerin algı ve şuur düzeyini yükselterek, eğitimlerine yardımcı rol oynamaktadır. Eğitimde sosyal medyanın kullanılması öğrenciler ve öğretmenler arasındaki iletişimi hızlandırarak daha sağlıklı hale getirmektedir. Bunların yanı sıra eğitimlerini kötü etkilemesi de göz ardı edilemez. Gençlere her ne kadar doğru bilgi ulaşımında yardımcı olsa da aynı zamanda yanlış bilgileri de karşısına çıkaracaktır. Bu durum, yanlış bilgileri benimsemesiyle düşünce yapılarının değişmesini ve böylece değerler sistemini farklılaşmasını doğurmaktadır. Sosyal medyanın, sosyal ağlar sayesinde bilgiye kolay ulaşma, bilgi paylaşımı, bilgileri inceleme gibi faydaları vardır. Dünyanın farklı yerlerine ulaşabilmeleri, öğretmen ve sınıf arkadaşlarıyla etkileşim halinde olması bilgiye erişim ve öğrenme isteklerini artırmaktadır. Sosyal medyanın eğitim fonksiyonundaki faydalı yönleri bunlardır. Zararlı yönleri ise; sosyal medyada fazla zaman geçirdiği takdirde, zamanının birçoğunu gereksiz yere kullanmış olacak ve derslerine, ödevlerine zaman ayıramayacaktır. Bundan dolayı sosyal medya eğitimi olumlu etkilemesinin yanında aynı zamanda olumsuz da etkilemektedir. Sosyal medyanın eğitim fonksiyonuna zararlarını azaltmak için, eğitim alanında kullanılan sosyal medya çalışmalarını arttırmak, bu alanda içerikler oluşturmak, sosyal medya eğitimleriyle öğrencileri şuurlandırmak gerekmektedir.

2.2 Sosyalleşme Fonksiyonu

Sosyalleşme, toplum içinde edindiğimiz ya da edineceğimiz rolleri yerine getirmek için lüzumlu olan becerilerin, değerlerin ve benlik algılarının gelişmesidir. Toplum içinde arkadaş rolüne sahip olmak için gerekli becerileri, bilgileri ve değerleri geliştirmiş olmak gerekiyor. Dört temel sosyalleşme aracı vardır; aile, okul, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçlarıdır. Aile fertlerin sosyalleşmesi için oluşan ilk basamaktır. Fertler ilk aile içinde sosyalleşir ve ilk rolünü aile içinde alır. Eğitim fonksiyonunda olduğu gibi sosyalleşme fonksiyonunda da ilk gerekli bilgileri aileden alır. Fertler, değerler, kimlik ve benlik algısını ilk olarak aileden öğrenirler. İkinci basamak ise okuldur. Ailenin verdiği eğitimi okul devam ettirir ve fertlerin yeni kimlik edinmesini, yeni beceri, tutum ve değerler kazanmasını sağlar. Aile ve okulun yanında arkadaş grupları da fertlerin sosyalleşmesi için büyük önem arz etmektedir. Arkadaş ortamında bireyler dayanışma, rekabet gibi deneyimleri yaşar ve kendilerini doğru ve özgür ifade etmeyi öğrenirler. Kitle iletişim araçları olan medya ise diğer araçlardan daha kapsamlı ve evrensel bir güce sahiptir.

Gençlerin duygu, düşünce, inanç, bilgi, tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Sosyal medya içinde yapılan çoğu aktivite fertlerin sosyalleşmesini sağlamaktadır. Sosyalleşme, yeni arkadaşlıklar kurma, kolay iletişim sağlama, gündemden haberdar olma, boş zamanları değerlendirme gibi faaliyetler içermektedir. Sosyal medyanın aile, okul ve arkadaş çevresinden ayıran diğer özelliği ise hayal ürünü olmasıdır. Gerçeklikten uzak fakat gerçek gibi gösterilmesi sosyal medyanın farklarından biridir. Sosyal medya, bireyin içinde yaşadığı toplum ile bütünleşmesini sağlayan, toplumsal birleşmeyi etkin bir biçimde katılmak için mecburi bir bilinçlenmeyi kolaylaştıracak ortak bir bilgi ve düşünce formu oluşturmaktadır. Sosyal medya aracılığı ile yeni arkadaşlıklar edinmek çok kolaylaşmıştır. Gençler bu sayede çevresini geliştirmekte ve yeni arkadaşlıklar kurmaktadır, böylelikle özgüvenleri güçlenmektedir. Sosyal medyanın gençler üzerinde arkadaş bulma ve çevre edinme konusunda olumlu sonuçları vardır. Sosyal medyanın sosyalleşme fonksiyonunun iyi yönlerinin yanında olumsuz yönleri de mevcuttur. Sosyal medya geleneksel iletişim biçimlerinin yerini almasıyla birlikte, sosyalleşme fonksiyonu daha ön plana çıkmıştır. Fertler sosyal medyada kendilerini nasıl tanıtmak istiyorlarsa öyle tanıtmışlardır. Bu bağlamda sosyal medyanın güvenilirliği sosyalleşmeyi de etkilemektedir. Gençlerin sosyal medya aracılığı 22 ile tanıştığı insanların güvenilirliği, bu fonksiyonun olumlu ya da olumsuz yönünü belirlemektedir. Sosyal medyada görüldüğü gibi olmayan o kadar insan varken, şans eseri iyi kişilerle de karşılaşılmasıdır. Bir diğer yönü ise gençlerin karşısındaki bireylerin düşünce ve değerler sistemini benimseyecek olmasıdır. Yine bu durum da şans eseri olmakla birlikte, Fertler sosyalleşme ile toplumun içinde karışmakta, becerilerini geliştirmektedir. Bu bakımdan sosyalleşme fertler için oldukça önemli bir etmendir. Sosyalleştikleri ortamın güvenilir olması gençlerin düşünce yapılarının sağlıklı olabilmesi için büyük önem taşımaktadır.

3. Sosyal Medyanın Faydaları ve Zararları

Sosyal medyanın hayatımızın bir parçası haline gelmesiyle birlikte kullanıcılarına birçok fayda sağlamaktadır. Bu faydalarının yanında zararları da bulunmaktadır. Sosyal medyanın kullanım oranı günümüzde bir hayli artmış ve artmaya da devam etmektedir. Gençlerin çoğu bugün sosyal medyayı aktif kullanmaktadır. Sosyal medyayı reddetmek mümkün değildir artık. Sosyal medyanın zararlı yönlerini şu şekilde açıklayabiliriz; Kimlik oluşumuna olumsuz etkisinin olması: Çocukların ve gençlerin kimlik edinme dönemlerinde kendilerinden memnun olmadıkları özellikleri mevcuttur. Bununla baş etmek için sosyal medyadan sahte hesap açarak kendisini ifade etmek istediği gibi görülmektedir. Bu durum, onların gelişmekte olan kimliklerini olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda, sosyal medyanın güvenilir olmadığı konusunu da ortaya koymaktadır. Mahremiyet duygusunun gelişmesini engellemek, bir diğer zararlı yönüdür. Gençlerde mahremiyet duygusu ergenlik çağında başlamaktadır. Bu dönemlerinde sosyal medyanın içinde olan gençler, diğer kullanıcılardan mahremiyet duygusunun olmadığını konusunda eksiklikler gördükçe ve onların hayatlarındaki her olayı sosyal medyaya yansıttıklarına şahit oldukça, mahremiyet duygusu gençler için yok olmaya başlayacaktır. Sosyal

medyada kandırılma, suiistimal edilme durumu da bir diğer zararlı yönüdür. 23 Gençlerin onaylanma ve kabullenilme dönemlerinde sosyal medyanın içinde olmaları, onların kandırılmalarına sebep olabilmektedir. Yine karşımıza sosyal medyanın güvenilirliği problemi çıkmaktadır. Gençlerin düşünce yapısının değişmesiyle birlikte, onların kandırılmaları durumları olağan olacaktır. Sosyal medyanın yayılım hızı çok güçlüdür. Saniyeler içinde paylaşılan bir bilgi birden çok alıcıya ulaşmaktadır. Bununla birlikte yanlış bilgilerin de hızlıca yayılması toplum içinde bilgi kirliliğine neden olmaktadır. Gençlerin bu doğruluğu ispatlanmayan bilgileri, paylaşımları almaları düşünce yapılarına zarar vermektedir, onları yanlışlığa itmektedir. Gençlerde popüler olma isteği, gençleri bazı durumlarda yalana itip, benliğinden çıkarmaya/uzaklaşmalarına sebep olabilir. Takip ettiği kullanıcılara özenme, onları rol model alma, düşünce ve değerler sistemine de derinden zarar verebilir. Beğenilen fotoğraflar da gençlerin açık, çıplak, kendi istediği için değil de başkalarının zevklerine göre giyinmek arzusu hem mahremiyet duygusunu hem de benliklerini zedelemektedir. Diğer kullanıcıların zevkine göre hareket eden gençler, kendi benliklerini unutacak ve onlar gibi hareket etmeye başlayacaktır. Sosyal medyanın her ne kadar sosyalleştirme gibi fonksiyonu varsa da tam tersi olarak asosyalleştirebil durumu da söz konusudur. Günlerinin çoğunu sosyal medyada geçiren gençler, aslında böylece hem ailelerinden hem de sosyal çevresinden uzaklaşmaktadır. Her ne kadar sosyal bir medya olsa da bu iletişim anlayışı; gençleri yalnızlaştırmakta ve içine kapanık bir fert yapmaktadır. Bunun sonucunda ise; konuşamayan fakat sadece yazarak iletişim kuran bir gençlik yetişmektedir. Ya da tam tersi, sosyal medyadan öğrendiği argo kelimeleri günlük hayatında da kullanmaya başlamaktadır. Sosyal medyanın zararları yanında, faydaları da mevcuttur. Dünyada olup biteni saniyesinde görüp haberdar olmak gibi. Haberleşme konusunda oldukça yardımcı dokunan sosyal medyada dünyanın diğer ucunda neler olup bittiğini saniyesinde öğrenmek, sosyal medyanın faydalı işlevlerindedir. Bununla beraber arkadaşlarıyla daha çabuk iletişim kurma, sosyalleşmeyi de sağlama konusunda da katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin ders ve ödevler hakkında bilgi sahibi olmaları da bir diğer faydalı işlevidir. Eğitime yardımcı 24 olan sosyal medya, öğrencilerin; öğretmen ve arkadaşlarla kolay iletişime geçmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda sosyal medya içerisinde yazarlara, politikacıları ve daha nice önemli isimlere daha kolay ulaşma fırsatı sağlanmaktadır. Sosyal medya, yardımlaşma duygusunu da geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Sosyal medya içerisinde yardıma muhtaç insan veya hayvanları görerek, kişilerin bu kesimlere yardım etmeleri konusundaki paylaşımları, gençlerin yardımlaşma ve merhamet duygusunu geliştirmektedir. Gençler sosyal medyada kendilerini daha rahat ifade etmektedir. Orada kendilerini daha özgür hissetmelerinden dolayı ifade özgürlüğünden yararlanmaktadırlar. Fakat, bu konunun da riskleri bulunmaktadır. Sosyal medyanın tamamen özgür bir platform olmaması ve gizlilik politikasının tam anlamıyla olmaması risk taşımaktadır. Gençlerin kendilerini sosyal medyada tamamen özgür hissetmeleri onları rahatlatsa da, sosyal medyanın görünmeyen iç yüzü özgürlükçü değildir. Çünkü, gençler; farkında olmadan yanlış anlayış ve davranışlar kazanma durumu ile karşı karşıya

kalabilmektedirler. Sosyal medyanın yayılım hızının güçlü olması her ne kadar zararları olsa da faydaları da mevcuttur. Önemli bir konuda, hızlı yayılım bazen insanların hayatını kurtarabilmekte. Örneğin acil kana ihtiyacı olan kişilerin sosyal medya sayesinde hızlıca duyurup hedeflerine ulaşmaları gibi ya da yardım projelerinin daha fazla insana duyurulması gibi. Gençler sosyal medyanın bu faydalarından etkilenip yardımlaşma duygusu geliştirecektir. Sosyal medyanın faydalarının yanında zararlarından korumak için ebeveynlerin çocuklarını sokakta koruyup kolladığı gibi sosyal medyada da koruyup kollaması gerekmektedir. Aksi halde, farkında olmadan yanlış ve kötü etkiler altında kalabilme durumu gerçekleşebilir.

3.1. Sosyal Medyanın Düşünce ve Değerler Sistemi Üzerine Etkisi

Davranışlarımızı belirlemede, neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlamamızı sağlayan normlara değerler sistemi denir. Değerler bir toplumdaki ceza ve ödülün de temelini oluşturmaktadır. Fertlerin sosyal rollerini seçmesinde ve bunları gerçekleştirmesini sağlar. Değerler düşünce yapısının şekil almasında büyük rol oynar. 25 Düşünce ve değerler birbirini etkileyen iki unsurdur. Bunları birbirinden ayırmak hata olur. Bir ferdin düşünce yapısında değişiklikler olduğu zaman değerler sisteminde de değişimler gözlemlenmektedir. Değerler sistemindeki değişimler fertlerin hayata bakış açısını, düşüncesini etkilemesinden dolayı kendisinden sonra gelecek nesli de etkilemekte bununla beraber kültür yapısında farklılaşmalar meydana gelmektedir. Fertlerin düşünce yapısının değişmesinde çevresel faktörlerin yer almasıyla birlikte sosyal medyanın da etkileri görülmektedir. Değerler doğru şeyleri yapmaya yöneltir. Düşünce ve değerler sistemi bozulan bir ferdin yanlış yapması, yanlışla sürüklenmesi olası bir durumdur. Gençler takipçi sayısını artırmak, tanınır olmak için farklı kimliğe bürünmekte ve en sonunda düşünce ve değer yapılarını kaybetmektedirler. Farklı etnik köken, cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, medeni durum gibi demografik özelliklerini kendi isteklerine göre sosyal medyaya yansıtmaktadır. Gençlerin birçoğu sosyalleşmek için kullanmış olduğu sosyal medyada dikkat çekmek için sahte kimlik yaratmakta ve o kimliğe bürünmektedirler. Bunun sonucunda gerçek kimlikleri ve sahte kimlikleri çatışmakta ve gerçek hayatında sorunlara yol açmaktadır. Kimlik karmaşası yaşayan gençlerin düşünce yapılarında da karmaşa görülmekte ve yavaş yavaş düşünce ve değerler sisteminde değişimler başlamaktadır. Sosyal medyada günlerinin çoğunu harcayan gençlerin paylaşılan içeriklerden etkilendiği görülmektedir. 14-20 yaş aralığındaki gençlerin düşünce yapıları sabit olmadığı için değişmesi olağan bir durumdur. “Akran grubunun ergenler ve gençler üzerinde önemli ölçüde etkileri vardır. Terörist eyleme katılmış biriyle ya da grupla sosyal ilişkilerde bulunanların arkadaşları tarafından terörist eyleme itildikleri, bir suç işledikten sonra bir daha bu gruptan kopamadıkları ve eylemlerine devam ettikleri söylenebilir” (Şener, 2013: 49.) Gençlerin sosyal medyadan edindikleri akran grupları da aynı etkiyi vermektedir. Bu yüzden gençlerin sosyal medyada edindikleri çevre düşünce, değerler sistemi, tutum ve davranışları için çok önemlidir. Edindikleri çevre son derece Sosyal medyada gerçek hayata göre kendilerini daha özgür

ve rahat hisseden gençler birbirleri ile görüşlerini paylaşıp, görüş alışverişi yapmaktadırlar. Farklı bir görüş gençlere daha cazip gelmekte ve bu görüşleri araştırıp incelemektedirler. Bununla beraber istemli veya istemsiz bir şekilde karşı görüşü benimsemeye başlamaktadırlar. Bu görüşler zaman zaman kendi değer ve kültür yapılarıyla çatışsa da düşüncelerini savunmaktadırlar. 26 Sosyal medyanın güvenilirliğinin kesin olmamasıyla birlikte gençlerde farklı kültür, düşünce ve değerler sistemine özenme durumu başlamaktadır. Bu durumun olmasının ardından düşünce yapıları değişmekte ve değerler sistemini zedelemektedir. Sosyal medya toplumsal değerlerden, aile yapılarından ve gerçeklerden uzak oluşturulmuş bir araç haline gelmiştir. “Baudrillard’a göre gerçeklik ilkesinden uzaklaşmak simülasyon yani görüntüler üzerine kurulu gerçekliklerin oluşmasına yol açmaktadır” (Aktaran: Metin ve Karakaya, 2017: 116) Dolayısıyla prensiplerinden yoksun bir gerçekliğin, gerçeklik olarak algılanması mümkün değildir (Baudrillard, 2005:8). Simülasyon; olmayan bir şeyi var gibi göstermektir. Sosyal medya da bir simülasyon evrenidir. Olmayan olayların, kişilerin, sahte fotoğraf ve hayat hikayelerinin var gibi gösterilmesidir. “Gerçeklikten uzak olan sosyal medyanın, toplumsal değerlerin yozlaşmasına sebebiyet vermektedir” (Aktaran: Metin ve Karakaya, 2017: 116) Bu gerçekliklerden uzak olan sosyal medya, hayatın gerçeklerinin göz ardı edilmesine sebebiyet vermekle birlikte düşünce ve değerler sistemini de etkilemektedir. Gençlerin sosyal medyada kendilerine rol model edindiği kullanıcıların gerçek olmayan hayatlarına özenmeleri değer ve kültürel yapılarını zedelemektedir. Sosyal medyanın gençler üzerinde yorumlayıcı, düşündürücü etkisi de vardır. Gençlerin sosyal medyada gördükleri olayları yorumlamak onların bakış açılarını genişletmektedir. Fakat bu durum karşısında düşünce karmaşası yaşamakta ve kararsızlık durumu oluşmaktadır. Doğru bilgilerin olduğu kadar yanlış bilgilerin de mevcut olduğu sosyal medya, bilgi arayışı içindeki gençlerin karşısına çıkarak düşünce yapısını etkilemektedir. Bunun yanı sıra masum gibi görünen fakat içeriğinde gençlerin düşünce yapısını etkileyen paylaşımlar sosyal medya içinde oldukça yaygındır. Ebeveynler çocuklarını her ne kadar korumaya çalışsa da bu masum gözükene, fakat aslında zararlı olabilen içeriklerden koruyamamaktadır. Alıcıya vermek istenen mesajın gizli bir şekilde verilmesi, gençlerin doğrudan düşünce ve değerler sistemine etki etmektedir. Gençlerin sosyal medyada farklı kültürlere ait kullanıcılarla karşılaşması sonucunda, bu kullanıcıların hayat tarzları farklı olduğu için dikkatini çekmekte ve daha sonrasında farkında olmadan bu yaşam tarzına/tarzını yavaş yavaş benimseme isteği doğmaktadır. Bütün bu etkenler, sosyal medyanın düşünce ve değerler sistemini menfi olarak etkilemektedir. 27 Sosyal medyanın düşünce ve değerler sistemini kötü etkilemesinin yanında, gençlere yardımlaşma duygusunu, merhamet, toplum içinde rahat hareket edip kendisini ve düşüncelerini savunmayı da aşlamaktadır. Fakat her ne kadar iyi yönü de olsa, sosyal medyanın gençlerin düşünce sistemini yanlış etkilemesi sonucunda gelecek nesillere kadar bozucu etkisini sürdürmektedir. Kültür statik bir yapıya değil, dinamik bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı kültürün de bu düşünce ve değerler sisteminin değişmesi sonucunda etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır.

4. Bulgular

Araştırmamızın bu bölümünde sosyal medyanın düşünce ve değerler alanında 14- 20 yaş grubundaki fertlere etkisi ve bu fertlerin annelerinin görüşleri çerçevesinde yapılan mülakatın bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Sosyal Medyanın Güvenilirliği

Sosyal medyanın güvenilir olması günümüzde en çok dikkat edilen husustur. 14- 20 yaş arasındaki fertler ile yapılan mülakat sonucuna göre sosyal medyanın güvenilirliği Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: sosyal medyanın güvenilirliği

SOSYAL MEDYANIN GÜVENİLİRLİĞİ	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
KIZ	2	3	1	6
ERKEK	0	5	1	6
TOPLAM	2	8	2	12

Kız katılımcıların yarısı sosyal medyayı güvenli bulurken, 2 katılımcı güvensiz ve bir katılımcı da sosyal medyanın kullanım durumuna göre güvenilirliğini ortaya koyduğunu belirtmiştir. Erkek katılımcıların ise tamamına yakını güvenilir olmadığını söylerken, 1 katılımcı ise bazı konularda güvenilir olduğunu söylemiştir. Sosyal medyayı toplamda 12 kişiden 8'i güvenilir olmadığını söylemiş, 2 kişi güvenilir ve yine 2 kişi bazen güvenilir bulmuştur. Buna göre; Katılımcıların %66,7'si sosyal medyayı güvenilir bulmamakta, %16,6'sı sosyal medyanın güvenilir olduğunu belirtirken bu konuda kararsız olan ve sosyal medyanın kullanım şekline, hangi amaçla kullanıldığına göre farklılık gösteren katılımcılar ise, sosyal medyanın güvenilirliğinin %16,6'sını oluşturmaktadır. Sosyal medyanın güvenilir olduğunu söyleyen katılımcılar doğru kullanıldığında güvenilir olduğunu belirtmiştir. Sosyal medya kullanıcısı olan gençlerin büyük kısmı sosyal medyanın güvensiz bir mecra olduğunu savunmaktadır. Karşılıklarına nasıl içerik ve kullanıcı çıkacağını bilmeyen gençler, sosyal medyaya bu bağlamda bir güven sorununun olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı 7 "Sosyal medyanın güvenilir olduğunu düşünmüyorum. Bu yüzden fotoğraf dahi atmıyorum." görüşünü belirterek, sosyal medyanın güvenilirliği şahsi hesaplarında özgür hareket etmediğini dile getirmiştir.

4.2. Gençlerin Sosyal Medyaya Bakış Açıkları

Günümüzde sosyal medya kullanım yaşı bir hayli düşmüştür. Sosyal medyayı en çok kullanan kesimden birisi de gençlerdir. Gençler sosyal medyayı daha çok eğlence, boş vakitlerini değerlendirmek, gündemi takip etmek ve yeni bildiler edinmek için kullanmaktadır. Kız katılımcıların %83,4'ü sosyal medyayı eğlence amacıyla kullanmaktadır. Geriye kalan %16,6'sı ise, sosyal medyayı sosyalleşmek için kullanmaktadır. Erkek katılımcıların %33,4'ü sadece eğlenmek, %16,6'sı eğlenmek ve yeni bilgiler öğrenmek, %16,7'si gündemi takip etmek ve eğlenmek, %33,3 sadece sosyalleşmek, yeni çevre edinmek için kullanmaktadır. Erkek katılımcıların %83,3'lük kesimi sosyal medyayı genel olarak eğlenmek için kullanmaktadır. Toplam katılımcıların ise %33,4'ü sadece eğlenmek için sosyal medyayı kullanmaktadır. Geriye kalan %66,4'ü eğlenmenin yanında gündemi takip etmek, yeni içerikler öğrenmek, ödev yapmak, çevresini geliştirip sosyalleştirmek gibi etkenler sebebiyle sosyal medyayı kullanmaktadır. Sosyal medyanın güvenilirliğinden şüphe eden gençlerin, günümüzde eğlenmek için seçtikleri ilk yöntemlerden birisi sosyal medyada boş vakitlerini değerlendirmektir. Sosyal medya, gençlere göre birçok beklentiyi karşılamak için başvurulmuş bir mecradır.

4.3. Gençlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ve Bunun Etkileri

14-20 yaş arasındaki fertlerin sosyal medya içerisinde geçirdikleri zaman Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: gençlerin sosyal medyada geçirdikleri zaman

GEÇİRDİKLERİ ZAMAN	GÜNDE 2-3 SAAT	GÜNDE 3-4 SAAT	GÜNÜN YARISI	BOŞ ZAMANIN HEPSİ	TOPLAM
KIZ	1	3	1	1	6
ERKEK	1	1	1	3	6
TOPLAM	2	4	2	4	12

Kız katılımcıların %50'si sosyal medyayı 3-4 saat kullanmaktadır. Geriye kalan %50'lik kısımda ise 2-3 saat, günün yarısı ve boş zamanlarında kullanmaktadır. Erkeklerin ise %50'si her boş vaktini sosyal medya ile meşgul etmektedir. Toplamda ise günlerinin %33,4'ü günde 3-4 saatini sosyal medyada geçirirken, %16,6'sını ise, günde 2-3 saat ile günün yarısında geçirmektedir. Bu verilere baktığımız zaman erkeklerin sosyal medya kullanım konusunda kız kullanıcılara göre daha bağımlı olduğunu görmekteyiz. Her boş

vaktinde sosyal medyaya girme ihtiyacı duyan erkeklerin miktarı, toplam sayının yarısıdır. Kızların sosyal medyada geçirdikleri en fazla zaman ise günde 3-4 saattir.

Sosyal medyanın faydalı ve faydasız etkisinin olmasına rağmen, genellikle faydasız etkileri daha sık/fazla görülmektedir. Gündemi daha hızlı takip etmek ve olayları sığa sığına öğrenmek, sosyal medyada uzun zaman geçirmenin faydalı yönüdür. Bilgilere kolay ulaşmak da faydalı yönü gibi gözükse de yanlış bilgi oranı da bir hayli fazladır. Bu yüzden gençlerin bilgilenmek istedikleri zaman yanlış bilgilerle karşılaşma oranları yüksektir. Zararlı yönleri ise; vakitlerini daha değeli kullanmak yerine, sosyal medyada öldürmelerine sebebiyet vermektedir. Sosyal medyada zararlı içeriğe muhatap olmak ve bununla böylece, düşünce ve değerler sisteminin çok daha kolay etkilenmesini sebep olma ihtimali vardır. Bu durum, gençleri derslerinde başarısızlıktan sorumluluklarını aksatmaya kadar birçok etkene sebep olmaktadır. Katılımcı 7 *“çalışmadığım, boş zamanlarımda hep kullanırım. Damarımdaki kanımdır”* şeklinde sosyal medya meşguliyet ve bağımlılığını değerlendirmiştir. Sosyal medyadan hiç ayrılmadığını, hatta bu yüzden sorumluluklarını aksattığını ve daha sonrasında zor duruma düştüğünü belirtmiştir.

4.4. Sosyal Medyanın Sorumluluklara Etkisi

Sosyal medyanın zararlarından birisi de sorumlulukların aksamasına sebep olmasıdır. Verilere göre kız katılımcıların sosyal medya yüzünden sorumlulukları %66,7 oranda etkilenmemektedir. %16,6 oranda ise etkilenmekte ve kısmen Erkek katılımcılar ise kız katılımcıların tersi aksine, sorumluluklarını %66,7 oranda etkilediğini ve %16,6 oranda etkilemeyip bazı kısmen etkilediklerini söylemiştir. Tüm katılımcılara baktığımızda %41,7 oranda etkilediğini, kısmen etkilemediğini söylemişlerdir. %16,6 oranda ise bazen etkilediği görülmektedir. Sosyal medyanın kendi sorumluluklarını bazen etkilediğini söyleyen kullanıcılar ise, bir konu üzerinde araştırma yaptığında ya da bir içeriğe daldığında sorumluluklarını aksattığını söylemiştir sadece. Bu konuda/konunun, yine cinsiyete göre farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Erkeklerin sosyal medyaya daha bağımlı olduğu, bu alanda da karşımıza çıkmaktadır. Sorumluluk birçok duyguyu da beraberinde getirmektedir. Sorumluluklarını aksatan gençlerin diğer duygu ve davranışlarında da eksiklik olmaktadır. Bu durum, vicdani rahatsızlığa kadar sebebiyet vermektedir. Katılımcı 6 *“Sorumluluklarımı aksatmama sebep oluyor. Hatta bakmak zorunda olduğum kardeşim ağlasa bile sosyal medyaya daldığım için bakamıyorum”* şeklinde sosyal medyanın kendisini adeta içine çektiğini ve önemli bir konuda bile ondan ayrılmadığını belirtmiştir. Katılımcı 8 ise *“Çalışırken sosyal medyaya dalıp işlerimi aksatıp geciktiriyorum”* açıklamasında bulunmuştur. Bu durum sonucunda gençler için sosyal medya, sorumlulukları aksatmaya sebep olmaktadır.

5. Gençlerin, Sosyal Medya'nın Düşünce ve Değerler sistemini etkilemesi hakkındaki görüşleri

Sosyal medyanın düşünce ve değerlerin 14-20 yaş grubundakilere etkisi Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: sosyal medyanın gençlerin değerlerini etkilemesi hakkındaki görüşleri

DÜŞÜNCE ETKİLEMESİ VE DEĞERLER SİSTEMİNİ	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
KIZ	2	4	0	6
ERKEK	4	2	0	6
TOPLAM	6	6	0	12

Sosyal medyanın değerler sistemini etkilemesi hakkında kız katılımcıların %66,6'sı etkilemediğini söylemiştir. %33,4'ü ise sosyal medyanın düşünce yapılarına etki ettiğini söylemiştir. Erkek katılımcılarda ise tam tersi durum söz konusu olmuştur. %66,6'sı sosyal medyanın değerlerini etkilediğini, %33,4 'ü ise etkilemediğini, fakat çevresindeki fertleri etkilediğini söylemiştir.

Katılımcı 5, sosyal medya değerler sisteminizi etkiliyor mu sorusuna *"evet, bazen videoları gece bırakacağım deyip bırakmıyorum ya da başka şeyler söylüyorum"* yanıtını vermiştir. Sosyal medyanın değerleri etkilemesi, gençlerin ailelerine yalan söylemesi ya da geçiştirmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Katılımcı 7, *"evet, sosyal medyadaki hayatlara özenme oluyor, bu yüzden onlar gibi olmak istiyorum ve etkileniyorum"* cevabını vermiştir. Sosyal medyada diğer kullanıcılara özenme halinin sonucunda, sadece düşünce ve değerler sistemi etkilenmiyor. Bununla beraber çevresine karşı tutum, kültürel bağlılık, ailesine bağlılık faktörlerine kadar farklı konular etkilenmektedir. Katılımcı 11, *"Toplumun değerlerinin değiştiğini düşünüyorum"* cevabını vermiştir.

Tablo 4: sosyal medyanın gençlerin düşüncelerini etkilemesi hakkındaki görüşleri

SOSYAL MEDYANIN DÜŞÜNCELERİ ETKİLEMESİ	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
---	------	-------	-------	--------

KIZ	1	2	3	6
ERKEK	4	1	1	6
TOPLAM	5	3	4	12

Sosyal medyanın düşünce sistemini etkilemesi hakkında kız katılımcıların %16,7 'si etkilediğini, %33,3'ü etkilemediğini ve %50'sini ise bazı durumlarda etkilediğini söylemişlerdir. Erkek katılımcıların ise %66,7'si etkilediğini %16,6 etkilemediğini ve yine %16,6 ise bazen etkilediğini söylemektedir. Bazen etkilediğini söyleyen katılımcılar, sosyal medya içinde gördüğü her içeriği araştırmadan kabullenmediğini ve her konuya inanmayarak, düşüncelerinin kolay etkilenmediğini savunmuştur. Toplam verilere göre katılımcılar, %41,7 oranında etkilenmiş, %25'i etkilenmemiş ve %33,3'ünün ise bazı durumlarda etkilendiği gözlemlenmiştir. Sosyal medyanın düşünce ve değerler sistemini etkilemesinin sebepleri olarak, diğer kullanıcılara özenme durumunun olduğunu söylemişlerdir. Diğer kullanıcıların hayat tarzları düşünce yapısı itibarıyla, çevresine özenme durumu olduğu için, onlar gibi düşünüp yaşamaya başladıklarını belirtmişlerdir. Etkilenmediğini söyleyen katılımcılar ise, kendilerinin etkilenmediklerini; fakat çevresindeki çoğu insanın etkilendiğini ve böylece düşünce ve değer yapılarının değiştiğini belirtmiştir. Sosyal medya yüzünden, toplumun düşünce yapısının değiştiğini ve bu durum sonucunda değer ve kültürlerinde de farklılıklar olmaya başladığını söylemişlerdir. Katılımcı 5, sosyal medya düşüncelerinizi etkiliyor mu sorusuna "Aslında çoğu şey saçma, tartışmalar oluyor o yüzden hayır" cevabını vermiştir. Katılımcı 8, "etkiliyor, özellikle siyasi görüşümde çok farklılıklar oldu. Bunda sosyal medyanın çok büyük etkisi var" cevabı ile, sosyal medyanın düşünceleri etkilediğini göstermektedir.

5.1. Gençlerin Sosyal Medyanın Kültür Yapısına Etkisi Hakkındaki Görüşleri

Sosyal medyanın gençlerin kültür yapısına etkisi hakkındaki görüşleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Gençlerin sosyal medyanın kültür yapısına etkisi hakkındaki görüşler.

KÜLTÜR YAPISINA ETKİSİ	ETKİLİYOR	ETKİLEMİYOR	TOPLAM
KIZ	3	3	6
ERKEK	3	3	6

TOPLAM	6	6	12
--------	---	---	----

Sosyal medyanın kültür yapısını etkilemesi hakkındaki kız ve erkeklerin de görüşleri aynı olup %50 oranında etkiliyor ve etkilemiyor cevaplarını vermişlerdir. Sosyal medyanın kültür yapısını etkilediğini savunan katılımcılar, sosyal medyanın değerleri etkilemesinin ardından, kültür yapısının da bozulmaya başladığını ve akraba bağlarının koptuğunu, misafirperverlik alışkanlığının azaldığı görüşündedir. Bir diğer bakış açısı ise, sosyal medya sayesinde kültürün değişmesi ve yeniliklerin ortaya çıkması konusudur. Kültür yapısının değişmesi ile kendilerinin yenilediğini savunmaktadırlar. Katılımcıların bazıları ise, düşünce ve değerlerinin etkilenmediğini söylemişlerdir. Katılımcı 7, sosyal medyanın kültür yapısını etkilediğini düşünüyor musunuz sorusuna “ *Evet etkiliyor. Akrabalarım karşı asosyalleştiriyor, geri planda kalıyorum.*” Cevabını vermiştir. Geri planda kaldığını düşünen katılımcının özgüven eksikliği yaşamasına ve kendisini doğru ifade etmekte zorlanmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal medyanın sosyalleşme fonksiyonunun söylenmesine rağmen, kullanıcıları gerçek hayatta sosyal açıdan geri planda bırakmaktadır.

5.2. Sosyal Medyanın Gençler ve Aile Bağları Üzerine Etkisi

Sosyal medyanın gençler ve aileleri üzerinde yapılan mülakatta kız katılımcıların %66,7 oranında aileleri ile bağı etkilemediği, %33,3 ise etkilediğini söylemiştir. Ailelerine karşı %66,7 oranda kırıcı olmadıklarını, %33,3 seviyesinde ise kırıcı olduğunu ve yine aynı oranlarda sosyal medyanın etkisiyle ailelerine karşı sevgilerinin azalıp arttığını söylemişlerdir. Aile bağları ile aralarında olan gerginliğin ve sevgi konusundaki değişiklik sebebinin, çok fazla sosyal medya ile meşgul olmalarından ve bundan dolayı sorumluluklarını aksatmalarına da sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Erkek kullanıcılar ise %33,3 oranında aile bağları konusunda etkilendiği, %66,7 oranda etkilemediğini söylemiştir. Bununla birlikte %33,3 oranında ailelerine karşı kırıcı davrandıklarını %66,7 oranındakiler ise, sosyal medyanın kırıcı olmalarıyla bir ilgisi olmadığını söylemişlerdir. Bu durumun netleşmesi için, Ailelerin de görüşlerinin alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Aileleriyle arasındaki sevgide ise sosyal medyanın etkili olması %16,6, %83,4 etkili olmadığı görüşündedirler. Ailelerle aralarındaki bağlarda azalması ya da artmasının en temel sebebi olarak, sosyal medyada gördükleri diğer ailelerin tutum ve davranışlarındaki yetersizlik olduğunu bildirmişlerdir. Bir diğer etmen/durum ise, sosyal medyada sinirlenip ailelerinden bunun acısını çıkarmaları ve sonucunda gerginlik çıkıp, aralarındaki bağın ve sevginin azalmasıdır. Daha sonrasında pişmanlık yaşadıklarını belirten katılımcılar, sosyal medyanın kendilerini olumsuz etkilediğini söylemektedir. Bununla beraber çevrelerinde bazı kişilerin, sosyal medyaya göre/medyanın etkisiyle ailesine karşı tutumlarının değiştiğini gözlemlemişlerdir.

Katılımcı 5, sosyal medya aile bağlarını etkiliyor mu sorusuna “*derse pek odaklanamadığım için genelde sosyal medyada oluyorum yani, evet fazlasıyla*” cevabını vermiştir. Katılımcının vermiş olduğu cevapta sorumluluklarını aksattığı ve bundan dolayı ailesiyle bağlarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Katılımcı 8, ise “*evet, tiktok da gördüğüm ailelerden dolayı halime şükrediyorum*” cevabını vermiştir. Sosyal medyada gördükleri içerikler, aile bağlarını bazen olumlu da etkilemektedir.

6. Annelerin Sosyal Medyaya Bakış Açıları

Annelerin sosyal medyaya karşı olan bakış açıları, çoğunlukla sosyal medyayı, sadece bilgi ve haberleşme doğrultusunda faydalı buldukları yönündedir. Annelerin %58,3’ü sosyal medyayı faydasız ve çocuklarının kullanmasını doğru bulmuyorken; %25’i sosyal medyanın kontrollü bir şekilde kullanıldığında faydalı bulmaktadır. Annelerin %16,7’si ise sosyal medyayı faydalı ve kullanmalarında sakınca olmadığını belirtmiştir.

Annelerin sosyal medyanın faydalı bulduğu yönleri; kolay bilgi edinilmesi örneğin bir araştırma yaparken bilgilerin hızlı bir şekilde bulunması, çocuklarının derslerine bu konuda yardımcı olması, gündemin takip edilebilmesi, güncel haberlerin yer alması, çocuklarının kendilerini geliştirip sosyalleşmeleri ve böylece arkadaş çevrelerinin genişlemesi, iletişimi daha kolay hale getirmesi, kendi bilgi edindiği alanlardan arkadaşlar edinip kendisine göre faydalı arkadaşlar edinmesidir.

Annelerin çocukları için sosyal medyanın faydasız bulduğu yönleri ise; sosyal medya içerisindeki içeriklerden çok etkilenmeleri, insanların birbirlerini tutarsız yargılaması, yargılamanın sonucunda çocuklarda özgüven eksikliği ve benlik sorunu ile karşılaşılması, uygunsuz paylaşımların olması, çocukların terbiye yapılarının bozulması, düşünce yapılarını etkilemesi, zamanlarını çalması, bağımlılık yapması, güvenilir bir mecra olmaması, karşılarına çıkan insanların kötü niyetli olabilecek olması, yanlış arkadaşlık ve çevre edinmesidir. Henüz gelişim çağındaki olan çocuklarının iyi ve kötü ayrımını tam yapamadığı için karşılarına çıkan içerikleri kendilerine örnek alabilir/alarak, ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmesidir. Sosyal medyanın bağımlılığa dönüşmesi halinde, derslerini ihmal etmeleri de söz konusudur. Her şeyin fazlasının zarar olduğu gibi sosyal medya kullanımının da fazlası zararlı olduğu şeklinde görüşlere sahiptirler.

6.1. Annelerin Sosyal Medyanın Düşünceler ve Değerler Sistemini Etkilemesi Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı 1 ve katılımcı 5, sosyal medyanın düşünce ve değerlerini etkilediğini direkt söylemişlerdir. Diğer katılımcılar ise dolaylı yollardan sosyal medyanın etkilediğini, kendi çocuklarında bu etkilenme olmasa bile, çevrelerindeki çocukları etkilediğini söylemişlerdir. Katılımcı 4 ise, uygunsuz paylaşımlardan dolayı çocuklarının etkilenebileceklerini belirtmiştir. Annelerin genel görüşleri sosyal medyanın fazla kullanıldığında, amacının dışına çıkıp kontrolsüz kullanım yapıldığında zararlı olabileceği ve çocukları olumsuz etkileyeceği yönündedir. Sosyal medyanın güvenilir bir ortam

olmadığını ve kullanıcıların karşısına faydasız içeriklerin çıkması sonucunda olumsuz etkileneceğini eklemiştir. Katılımcı 8, “sosyal medyada olan içeriklerin ahlaki tutumları etkilenmesi üzerine düşünce ve değerler sisteminin buna bağlı olarak bozulacağı” görüşündedir. Katılımcı 10, katılımcı

11 ve katılımcı 12 sosyal medyanın düşünce ve değerler sisteminin etkilenmesinin bir diğer sebebinin, yanlış arkadaşlıklar olması görüşündedir. Annelerin sosyal medyanın düşünce ve değerler sistemini etkilemesindeki ortak görüşleri ise, sosyal medyanın güvenilir bir içerik olmaması ve karşılına çıkacak/çıkan uygunsuz içeriklerdir. Onlara göre, kontrolsüz kullanılan sosyal medya, yalnızca düşünce ve değerler sistemini değil; kültür yapısını da etkilemektedir.

6.2. Annelerin Sosyal Medyanın Kültür Yapısına Etkisi Hakkındaki Görüşleri

Annelerin sosyal medyanın kültür yapısına etkisi hakkındaki görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Annelerin sosyal medyanın kültür yapısına etkisi hakkındaki görüşleri.

KÜLTÜR YAPISINA ETKİSİ	ETKİLİYOR	ETKİLEMİYOR	TOPLAM
KIZ ANNESİ	4	2	6
ERKEK ANNESİ	5	1	6
TOPLAM	9	3	12

Kültür yapısının sosyal medyadan etkilenip etkilenmediği konusu annelere sorulduğunda kız çocukların anneleri %66,6 etkilenmediğini, %33,4 etkilendiğini söylemişlerdir. Etkilendiğini söyleyen anneler, özellikle sosyal medyanın büyüklere saygı, konuşma şekli ve misafirperverliklerini yani gelen misafirlerin yanlarına hiç girmeme, hal hatır sormama gibi kültür yapılarının terkedilmesine etki ettiğini söylemişlerdir. Etki etmediği cevabını veren anneler ise, kendi çocuklarında bunu gözlemlemediği, fakat çevresindeki çocuklarda büyük değişimler olduğunu söylemiştir. Erkek çocukların anneleri ise %83,4 oranında sosyal medyadan etkilenildiğini, %16,6 etkilenmediğini söylemişlerdir. Etkilendiğini söyleyen annelerden katılımcı 1, misafirperverlik kültürünün yitirdiğini şöyle belirtmiştir: “yemek kültürümüz bile değişti, çocuklarım sosyal medyanın içinden çıkıp yemeğe dahi gelmiyorlar” katılımcı 8, eve “misafir gelmesini bile istenmediğini, hiçbir yere de gitmek istemediklerini, hep telefonla meşgul olduğunu” söylemiştir. Katılımcı 12 ise, “sosyal

medyada gördüğü zararlı içeriklerin çocukları üzerinde çok etkisinin olduğunu, kültür yapılarına kadar bozulduğunu, çocuğunu buna karşı uyarmasına rağmen kendi kültür yapılarını, geri kafalılık olarak gördüğünü” söylemiştir. Onlara göre sosyal medya; misafir kültürü, sofrasız kültürü, büyüklere gösterilen saygıyı etkilemektedir.

6.3. Annelerin Sosyal Medyanın Gençlerin Sorumluluklarına Etkisi Hakkındaki Görüşleri

Annelerin sosyal medyanın gençler üzerinde sorumluluklarına etkisi hakkındaki görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Annelerin sosyal medyanın gençler üzerindeki sorumluluklarına etkisi hakkındaki görüşleri

SORUMLULUKLARA ETKİSİ	ETKİLİYOR	ETKİLEMİYOR	TOPLAM
KIZ ANNESİ	3	3	6
ERKEK ANNESİ	5	1	6
TOPLAM	8	4	12

Sosyal medyanın gençlerin sorumluluklarını aksatmalarına etkisinin olup olmadığı annelere sorulmuştur. Kız annelerinin verdiği cevaplar %50 oranında etkilediği ve %50 etkilemediği yönündedir. Katılımcı 5, “*evet, sorumluluklarını etkiliyor. Sorumluluk diye bir şey kalmadı. Sosyal medya ne zaman hayatımıza girdi bir şey yapamaz oldular*” görüşünde bulunmuştur. Erkek anneleri ise %83,4 sosyal medyanın sorumluluklarını olumsuz etkilediğini, %16,6’sı ise etkilemediğini söylemiştir. Katılımcı 12, “*aksatmıyor; çünkü sorumluluklarını yerine getirmeden sosyal medyaya girmesine izin vermiyorum. Sosyal medya ile meşgulken ödevlerini yapmıyor eğitimini olumsuz etkiliyor bunun için önce yapması gereken sorumluluklarını yerine getirmeye çalışıyorum*” demiştir. Sosyal medya gençlerin zamanlarının faydasız kullanılmasına sebebiyet verdiği için sorumluluklarını aksatmakta hatta bazen yerine getirmemelerine yol açmaktadır. Sorumluluklarını yerine getirmeyen ya da aksatan gençler, eğitimlerine yeterince önem vermemektedirler. Bu durum sadece gençleri etkilememekte, onlardan sonra gelecek nesli de etkilemektedir. Sadece eğitimlerini değil annelerine yardım etmek gibi sorumlulukları aksatmaktadır.

6.4. Annelerin Gözünde Sosyal Medyanın Etkisiyle Gençlerin Tutum ve Davranışları

Sosyal medya ile ortalama günlerinin yarısını geçiren gençlerin tutum ve davranışlarında da etkilerini yansıtmaktadır. Annelerin gözünde sosyal medyanın gençler üzerinde tutum

ve davranışlarına etkileri ise şu yöndedir: kızların annelerinin görüşleri %50 sosyal medyadan etkilendiği yönünde, %50 ise etkilenmediği yönündedir. Katılımcı 1, katılımcı 2 ve katılımcı 4, sosyal medyanın çocuklarının tutum ve davranışları üzerinde etkisi olmadığını söylerken; katılımcı 3, katılımcı 5 ve katılımcı 6, sosyal medyanın çocuklarının tutum ve davranışları üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı 5, sosyal medyanın çocuğunun tutum ve davranışlarını etkilemesi konusunda şu görüşüne yer vermiştir *“Çevreden uzaklaştı, akrabalar geldiğinde yanlarına gitmiyor, arkadaş ortamını boşladı, odasından dışarıya çıkmıyor ve kimseyle görüşmüyor.”* Gençleri içine kapamık, sadece sosyal medyada kurdukları sahte hayatların içine hapsedmektedir. Katılımcı 6, *“Sosyal medyadaki ünlüleri takip edip onlar gibi Türkcəsi bozuk bir şekilde konuşmalar, özenmeler içine giriyor”* görüşünde bulunmuştur. Sosyal medyanın, sadece tutum ve davranışların değil dilimizin de bozulmasına sebep olduğu görülmektedir. Aynı zamanda özendiği kişilerin düşünce yapılarını benimseyip, değerler sisteminin ve kültür yapısının değişmesine sebep olmaktadır. Kendi fikirlerini terk edip, özendiği kişinin fikirlerini benimsemektedirler.

Erkek çocukların anneleri ise %83,4 sosyal medyanın çocuklarının tutum ve davranışını etkilediği, %16,6’sı ise, sosyal medyanın çocuklarının tutum ve davranışını etkilemediği görüşündedir. Katılımcı 1, katılımcı 2, katılımcı 3, katılımcı 4 ve katılımcı 6 sosyal medyanın olumsuz etkilediği görüşündeyken; katılımcı 5, etkilemediği görüşündedir. Katılımcı 4, *“Sosyal medya içinde ne gördüyse kardeşlerine uyguluyor ve bu durum ailemizde huzursuzluğa sebep oluyor. Orada gördüğü insanlar gibi davranıp hareketlerinin değiştiğini gözlemliyorum. Bu konuda onu uyarsam da hemen sinirleniyor”* görüşlerine yer vermiştir. Katılımcı 6, *“Bazı durumlarda tutum ve davranışları değişiyor. Arkadaşlarına değer veren birisi olmasına rağmen sosyal medya yüzünden tartışmalar yaşadığını görüyorum.”* Görüşündedir. Sosyal medyanın gençlerin tutum ve davranışlarını etkilemesi sadece kendilerini değil çevresindeki insanları da etkilemektedir. Aile bağlarına ve arkadaş ilişkilerine zarar verdiği görülmektedir.

6.5. Annelerin Sosyal Medyanın Gençler Üzerindeki Etkisinin Genel Yorumu

Sosyal medyanın faydaları olduğu kadar zararlarının da olduğunu düşünen anneler, eğitimlerine katkıda bulunması, yeni ve sağlıklı arkadaşlar edinip sosyalleşmesi, araştırma yaparken kolaylık sağlaması, güncel haberleri takip etmeleri dışında çocuklarının sosyal medya kullanmalarını uygun bulmamaktadır. Yanlış bilgiler edinip düşünce yapılarının değişmesi, karşılına kötü niyetli insanların çıkabilecek olması, bağımlılık derecesine geldiğini ve bu yüzden aile ve arkadaş bağlarını olumsuz etkilemesi, kültür ve değerler sistemini olumsuz etkilemektedir. Çocuklarında bu olumsuz etkilerle karşılaşmayan anneler, çevrelerinde hep bu sonuçlarla karşılaştığını belirtmişlerdir. Onlara göre; bilgi edinmek için girdikleri sosyal ağ sitelerinde bilgi kirliliğinin de çok olmasından dolayı, gençlerin yanlış bilgi edinmeleri de kaçınılmaz olmaktadır. Katılımcı 1 *“Sosyal medyadan çok etkilenmelerini zararlı buluyorum”* görüşünü belirtmiştir. Aynı zamanda gençlerin ahlaki değerlerini de etkileyeceği görüşünde olan anneler, sosyal

medyanın karşısına çıkan ve normalleştirilen değer ve kültür yapımıza aykırı olan içeriklere gençlerin maruz kaldığı görüşündedir.

Sosyal medya faydalı ve amacının dışında kullanmadığı takdirde faydalı bir mecradır. Fakat gençlerin sosyal medyada karşısına çıkacak olan içerik ve kullanıcılar kontrol altına almak güçtür. Katılımcı 12, " *Sosyal medya da yararlı arkadaşlıklar kurabileceği gibi zararlı arkadaşlıklarda kurabilme ihtimali her zaman var. Sosyal mecralarda her türden insan bulunuyor. Olumsuz örnek olabilecek birçok fazla paylaşıma bende bizzat denk geliyorum. Henüz gelişim çağında bir çocuk, iyi ve kötü ayrımını çok net yapamayacağı için bu zararlı içerikleri kendisine örnek alabilir. Ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Ayrıca sosyal medyanın bir bağımlılığa dönüşmesi durumunda derslerini vs. ihmal edebilir*" görüşünü belirtmiştir. Sosyal medyanın düşünce ve değerler sistemini etkilemesinden dolayı annelerin amacının dışında kullanılmaması gerektiği görüşündedir.

7.Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada 14-20 yaş arası gençlerin sosyal medya kullanmaları sonucunda düşünce ve değerlerinde değişimler olup olmadığını ve annelerinin gözünde sosyal medyanın çocuklarını nasıl etkilediği çalışılmıştır.

Toplumumuzun geleceği olan gençlerin kazanacağı değerler geleceği ve kültürel devamlılığı derinden etkilemektedir. Gençlerde değer oluşturma sürecine birçok etmenin etki etmesiyle birlikte özellikle son yıllarda varlığını çokça hissettiren sosyal medyanın etkisi büyüktür. Sosyal medyanın faydalı yönlerini göz ardı etmek mümkün değildir. Fakat bu faydalı yönleri sosyal medyanın kontrolsüz kullanılması sonucunda zararlı hale gelmektedir. Sosyal medyanın zararlı olduğu yönlerinin etkileri daha geniş çaplı ve uzun vadeli olmaktadır. Bir gencin düşünce ve değer yapısının değişmesi geleceği etkilemekte, gelecekteki nesillerin değer yapılarının farklılaşması kültürel farklılığı doğurmaktadır. Sosyal medyanın içine kendini kaptıran gençler, gerçek hayattan kopmakta ve birçok kullanıcı sosyal hayatında problem yaşamaktadır. Sosyal medyanın kontrol dışı kullanımı sonucunda aile bağlarında kopukluklar yaşanmakta, arkadaş çevresinde iletişim eksikliği yaşanmakta ve akraba ilişkileri unutulmakta kısacası duygusal fakirlik yaşamaktadırlar. Konya'da yaşayan gençlerin kültür yapısında akraba ilişkileri önemli yer tutmaktadır. Fakat sosyal medyanın akraba ilişkilerini zedelemesi sonucunda kültürlerinde farklılaşma meydana gelmektedir. Gençlerin sosyal hayatlarında problem yaşamaları sonucunda yalnızlaşmakta ve kendilerini daha çok sosyal medyaya vermektedir. Sosyal medyayı sığınılacak bir liman olarak görmekte ve sosyal ağların kullanımı kontrolden çıkarak sosyal medya bağımlılığı oluşmaktadır. Bu yalnızlaşmaları sonucunda mutsuzlukları artmakta ve kendilerini sosyal medyada gördüğü mutlu insanların yerine koymaktadır. Bu durumda da düşünce yapısının değişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Sosyal medyada gördüğü mutlu insanların da aslında sosyal medyada farklı kimliğe büründüğünü ve kendisini olduğu gibi değil de olmak istediği gibi göstermesi sosyal medyanın yanıltıcı özelliğini göstermektedir. Aynı zamanda sosyal medyada yer alan bilgilerin doğruluğu

araştırılmadan doğru bilgi olarak kabul edilmesi birçok toplumsal problemi de beraberinde getirmektedir. Sosyal ağlarda bu kadar doğruluğu kesinleşmemiş bilgilerin olması kültür yapımızı tehdit etmektedir. Özellikle gençler gördükleri bir şeyin doğruluk payını araştırmadıkları zaman toplumsal eylemlerde çabucak organize olmaları, bilinçsizce aidiyet duygularına kapılmaları toplumun huzuru için de tehdit oluşturmaktadır. Bu durumda sosyal medyanın sadece boş zaman değerlendirme kurumu olmadığını, aile yapısından toplumun sağlığına kadar etkilemesini görmekteyiz. Bu çalışmada gözlemlenen bir diğer husus da sosyal medyadan erkek çocukların daha fazla etkilenmesidir. Yapılan mülakat sorularına göre kız annelerinin ve erkek annelerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda kız çocukların sosyal medya içerisindeyken sorumluluklarını daha az aksattığı, aile bağlarının etkilenmediği, düşünce ve değerler sisteminin erkek çocuklara göre daha az etkilendiği görülmüştür. Erkek çocuklarının verdikleri cevaplar ise bu konuyu doğrular niteliktedir. Erkeklerin sosyal medya içerisinde daha fazla zaman geçirmesi gözlemlenmiş ve bunun sonucunda düşünce ve değerler sistemi daha fazla etkilenmiştir. Sosyal medyada geçirilen zamana göre gençlerin daha fazla düşünce ve değerler sisteminin etkilendiği sonucuna varılmaktadır. Annelerin görüşlerinde ise; çocukların kendilerini çok fazla sosyal medya ile meşgul etmeleri sonucunda ahlaki tutumları, çevresine ve ailesine karşı tutumları, düşünce ve değerler sisteminde değişiklikler olduğu gözlemlenmiştir. Gençler sosyal medya ile meşgul olurken, sosyal medyanın nasıl etkileri olduğunu pek fark etmese de anneler çocuklarını dışarıdan gözlemlediği için sosyal medyanın gençler üzerindeki etkisini daha net gözlemlemektedir. Sosyal medyanın düşünce ve değerleri etkilemesinin yanında kültür yapılarını da etkilediği gözlemlenmektedir.

Gençleri sosyal medyanın olumsuz özelliklerinden korumak için ilk olarak ailelerin çocuklarını bu konuda bilgilendirmeleri gerekmektedir. Çocuklarının üzerinde baskı kurmadan onları kontrol ettiklerini hissettirmeden çocuklarını takip etmeleri gerekmektedir. Daha sonrasında okulların sosyal medya kullanımıyla ilgili eğitimler vermesi, okul hayatının bir döneminde ders olarak görülmelidir. Öğretmenler ve ailelere sosyal medya hakkında seminerler düzenlenmeli, böylece veli ve öğretmenlerin bilinçlenmesi hedeflenmektedir. Okullara düşen görevler ise sosyal medya okuryazarlığı dersleri vermektir. Gençlerin çevresindeki her bir yetişkine bu konuda görev düşmektedir aslında. Gençleri uyarması ve sosyal medyanın masum bir mecra olmadığını anlatması gerekmektedir. Gerekli kamu otoritelerinin de sosyal medyaya sınırlılık getirilmesi gerekmektedir. Düşünce ve değerler sistemini etkilemesi olası sosyal ağlara yaş sınırı gelmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Ayaydın, Y. & Ayaydın, H.Y. (2018). Sosyal Medyanın Değer Oluşturma Sürecindeki Rolünün Öğrenci Görüşleriyle İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 33.
- Bayar, M. & Şama, E. (2019). Sosyal Ağların Sınıf İçi Değer Yapısı ve İstenmeyen Öğrenci Davranışları Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16.
- Bulut, Y. (tarih yok). Sosyolojiye Giriş I. D. D. BULUT içinde, *Sosyolojiye Giriş I Sosyoloji Lisans Programı* (s. 280). İstanbul.
- Cantürk, G. & Yüksel, İ. (2020). Dijital Medyanın Ortaöğretim Çağındaki Gençlerin Düşünme Biçimleri Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 22.
- Cavga, Z. (2019) Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doyumu İle Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çelik, E. (2018) Öğretmenlerin İnternet, Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Evlilikte Uyum ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ceylan, Y. (2012). Toplumsal Değerler ve Medya Etiği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14.
- Çalışkan, M. & Mencik, Y. (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya. *Akademik bakış Dergisi*, 24.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: . *Seçuk İletişim*, 24.
- Dinç, E. S. (2020). Sosyal Medya Ortamlarında Siber Zorbalık: *yeni medya elektronik dergi*, 16.
- Karaboğa, M. T. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Bir Sosyalleşme Alanı Olarak Sosyal Medya Hakkındaki Görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25.
- Karagülle, A. E., & Çaycı, B. (2014). Ağ Toplumunda Sosyalleşme ve Yabancılaşma. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 9.
- Karakaya, Ş. (2006). Sosyal Bir Süreç Olarak Eğitim. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6.
- Kumcağız, h., & Özdemir, t. y. (2019). Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Akademik Başarı ve Arkadaşlık. *International Journal of Social Science Research*, 17.
- Metin, O., & Karakaya, Ş. (2017). Jean Baudrillard Perspektifinden Sosyal Medya Analizi Derlemesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13.
- Otrar, M.& Argın, F.S. (2014). Ergenlerin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının Çok Boyutlu İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 20.
- Öztürk, M. F., & Talas, M. (2015). Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 20.
- Polat, O. (2016). Eğitsel Sosyal Medya Platformları ve Edmodo Örnek Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar ve Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Slattey, M. (2018). Sosyolojide Temel Fikirler. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Şahin, F. Y., & Öztoprak, Ö. (2019). Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeylerinin Benlik Saygısına Göre İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 15.
- Şener, S. (2013). Türkiye'de Gençlik: Beklentiler, Problemler ve Düşünceler. İstanbul: İnkılab Basım Yayım.
- Şimşek, T. (2019). Sosyal Medyada Mahremiyetin İfşası. *Sosyolojik düşün*, 15.
- Tekin, H. (2016) Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı İle Algılanan İnsani Değerlerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Uluç, G., & Yarcı, A. (2017). Sosyal Medya Kültürü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15.
- Vatandaş, S. (2018). Farklı İdeolojik Kimlikler Açısından Sosyal Medyanın Anlam ve Önemi. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 21.
- Vatandaş, S. (2020). Sosyalleşme ve Sosyalleşmenin Sosyal Medya Mecralarındaki Anlamsal ve İşlevsel Dönüşümü. *erciyes iletişim dergisi*, 20.
- Vural, Z. A., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 36.
- Mozol. (Ocak 2018). Sosyal Medya Kavramı Kullanım Alanları ve Özellikleri. <https://www.baskimagazam.com/blog/Sosyal-Medya-Kavrami-Kullanim-Alanlari-Ve-ozellikleri> Erişim Tarihi: 16.06.2021